

Nr 229.

Av herr **Pålsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, angående försvarsväsendets ordnande anför föredragande departementschefen å sid. 632—633 angående flygvapnets ställning inom försvarsorganisationen följande: »Erfarenheterna från världskriget synas mig hava ådagalagt flygvapnets stora betydelse för krigföringen icke allenast såsom ett numera oundgängligt hjälpvapen vid lant- och sjöstridskrafternas operationer utan även för avvärjande av luftanfall och för utförande av självständiga anfallsföretag med ändamål att tillfoga fienden sådana skador, att hans krigföring därigenom mer eller mindre lamslås. Ett för vårt försvar avpassat flygvapen måste därför enligt min åsikt i sig upptaga flygformationer av sådan beskaffenhet och omfattning, att flygvapnet är i möjligaste mån i stånd att fylla de olika uppgifter, som, efter vad nyss sagts, böra tillkomma detsamma. Med instämmande i de förut återgivna, i reservationer till försvarsrevisionens betänkande gjorda uttalandena angående flygvapnets betydelse för försvaret och i viss mån anslutande mig till myndigheternas yttrande angående behovet av dess förstärkande anser jag det sålunda vara nödvändigt att öka detta vapen i större omfattning, än vad revisionen föreslagit. För att en utveckling av flygvapnet i angivna riktning skall kunna på ekonomiskt fördelaktigt sätt åvägbringas, synes emellertid detsamma böra givas en fastare och mera självständig organisation, än det för närvarande har.»

Vidare yttras å sid. 634—637: »De synpunkter, som, vad vårt land vidkommer, böra tagas i betraktande med avseende å organisationen av flygvapnet, äro dels militära, dels tekniska och dels ekonomiska.

I militärt avseende är av största betydelse, att organisationen är sådan, att, samtidigt med att såväl arméns som marinens krav på flygvapnet bliva tillgodosedda, detsamma även blir i stånd att utföra de mera självständiga uppdragen, nämligen offensiv och defensiv luftkrigföring utan omedelbart samband med härens och flottans operationer. Den av de militära myndigheterna och även av försvarsrevisionen, ehuru med tvekan, förordade organisationen med skilda, armén, respektive marinen, tilldelade flygvapen skulle säkerligen, därest tillräckliga anslagsmedel kunde påräknas för att giva vardera flygvapnet erforderlig omfattning, kunna så ordnas, att vapnets ovan angivna uppgifter kunde lösas. Av ekonomiska skäl skulle det emellertid sannolikt icke låta sig göra att förläna organisationen en sådan omfattning, varför vissa omflyttningar de båda vapnen emellan, beroende

på inträffade krigsfall och krigslägen bleve nödvändiga. Svårigheter måste befaras härvid komma att uppstå till följd därav, att i saknad av gemensam ledning varken personalens utbildning eller materielens konstruktion lämpats för en dylik mångsidigare användning. Ett genom sammanslagning av de båda flygvapnen bildat och i förhållande till armé och marin fristående flygvapen under enhetlig ledning skulle däremot, såvitt jag kan finna, på avsevärt mycket bättre förberett sätt kunna utföra de olika uppdrag, som tillkomma detsamma. Erinras må nämligen, att själva den grundläggande flygutbildningen samt utbildningen för luftstrid och i bombkastning mot fasta mål i huvudsak äro lika för all flygpersonal, varför med ett enhetligt lätt flygvapen vissa grenar av denna utbildning skulle kunna göras gemensamma och vunna erfarenheter beträffande densamma lättare och utan omgång komma hela vapnet tillgodo. Härtill kommer också, att i vårt land sommartid tillgången på landningsplatser är knapp för landflygplan men däremot riklig för sjöflygplan, under det att vintertid förhållandet ofta nog är det motsatta. En stor del av de för vårt försvar avsedda flygplanen måste därför vara så inrättade, att de kunna förses med ställ för landning antingen å fast mark och is eller å vatten, och personalen utbildad i enlighet härmed, vilket lättare torde kunna genomföras med gemensam ledning. Givet är emellertid, att även ett gemensamt flygvapen måste vara så ordnat, att den synnerligen viktiga speciella krigsutbildning, som erfordras för de såsom hjälpvapen för armén respektive marinen avsedda flygformationerna, kan bibringas härför lämplig personal.

Vad den *tekniska* synpunkten beträffar, är det uppenbarligen av största vikt att åvägbringa enhetlighet och planmässighet i flygmaterielens konstruktion och anskaffning. Även detta låter sig säkrare och ändamålsenligare utföras under en och samma ledning. Enär det vidare knappast kan förväntas, att de medel, som kunna ställas till förfogande för flygmaterielens anskaffning, komma att medgiva uppställande av alla för försvaret såsom behöfliga ansedda flygformationer, torde bliva nödvändigt att träffa sådana anordningar med avseende å den privata flygindustrien och civila lufttrafiken, att de vid krigstillfälle kunna helt komma försvaret tillgodo. Det härför erforderliga arbetet synes mig också vara lättare att ordna med ett under enhetlig ledning stående flygvapen än med två skilda sådana vapen.

I fråga om de *ekonomiska* synpunkter, som göra sig gällande vid flygvapnets organisation, måste i första hand eftersträvas, att organisationen så ordnas, att de medel, vilka kunna komma att avses för flygvapnet, bliva på effektivaste sätt utnyttjade för detsammans ändamålsenliga utveckling. Därest två självständiga flygvapen skulle organiseras, torde dessa vart för sig få en alltför ringa omfattning för att, ekonomiskt sett, motivera tillsättandet av en självständig ledning med till densamma hörande organ för vardera av dem. Förutom de administrationskostnader, som

härav skulle betingas, torde även svårigheter uppstå för verkställandet av sådana gemensamma anskaffningar, som äro ägnade att åstadkomma besparingar. Marinmyndigheterna hava, såsom i det föregående nämnts, för nedbringande av administrationskostnaderna föreslagit upprättande av en i armé- respektive marinförvaltningen ingående teknisk-ekonomisk ledning för de av revisionen föreslagna, för armé och marin särskilda flygväsendena. Även om härigenom kostnaderna för administrationen skulle kunna något minskas, kvarstå emellertid de av mig nyss framhållna svårigheterna att med skilda ledningar göra eljest möjliga besparingar. En sammanslagning av flygvapnen under gemensam ledning synes mig på grund härav, och med avseende fäst vid att densamma även möjliggör att genom viss centralisation förbilliga utbildningen, jämväl ur ekonomisk synpunkt sett vara att föredraga.

Den omfattning av flygvagnet, som jag i det följande kommer att föreslå, har av ekonomiska skäl måst givas en begränsning, som eljest med hänsyn till vapnets betydelse icke är önskvärd. Med kännedom om att flerstädes i utlandet luftflottorna alltjämt äro stadda i tillväxt, är en ytterligare utveckling av vårt flygvapen sålunda sannolik. Den för detta vapen avsedda organisationen bör för den skull vara sådan, att en dylik utveckling kan ske utan större organisationsändringar. Påtagligt torde vara, att självständighet i organisationen med egen från andra uppgifter befriad målsman för flygvapnet är en den bästa grundval för vapnets vidare utveckling. Häri finner jag ännu en anledning till att vårt flygvapen bör organiseras självständigt.

Försvarsrevisionen har såsom skäl för sin ståndpunkt att för närvarande avstå från påyrkande av en sammanslagning av arméns och marinens flygväsenden, i vad beträffar flygformationerna, deras personal och dennas utbildning, bland annat framhållit, att någon lämplig förlägningsplats för ett gemensamt flygvapen icke står att erhålla. Med den av mig föreslagna utökningen av flygvapnet kan emellertid en enda gemensam förlägningsplats icke ifrågakomma dels av den anledning, att övningarna bliva av sådan omfattning, att för utbildningens ekonomiska och ändamålsenliga bedrivande ett flertal förlägningsplatser erfordras, och dels emedan den betydligt ökade materielen ur säkerhets- och mobiliseringssynpunkt bör vara förlagd till skilda orter. Nyssnämnda av revisionen anförda skäl mot ett gemensamt flygvapen äger sålunda icke här giltighet.

Slutligen må framhållas, att den av revisionen i samband med införandet av gemensam teknisk-ekonomisk ledning föreslagne inspektörens för flygvapnet befälsställning torde komma att bliva alltför kringskuren för att medföra åsyftat gagn. Skall flygvapnets utveckling främjas, måste i spetsen för vapnet stå en chef i detta ords vedertagna bemärkelse, i stånd att såsom vapnets verkliga målsman föra det framåt.

På grund av vad sålunda anförts, anser jag, dels att flygvapnet bör utbrytas ur armén och marinen och i fred sammanföras till ett i förhål-

lande till dessa fristående flygvapen i stånd att såväl tillgodose arméns och marinens behov av väl utbildade flygformationer som utföra självständiga uppdrag, och dels att detta flygvapen i fred bör vara underställt en under Konungen direkt lydande chef.»

Mot vad föredragande departementschefen sålunda anfört, torde berättigade invändningar icke kunna framställas.

En undersökning av huru ovan framlagda grundsatser blivit omsatta i förslaget till flygvapnets organisation, skall emellertid giva vid handen, att sagda organisation, med sina skilda armé- och marinflygkårer, långt ifrån att framföra ett *enhetligt* och i förhållande till armén och marinen *fristående flygvapen*, i själva verket är byggt på dualism och intet annat utgör än en utveckling av nu bestående flygorganisationer, löst sammanfogade eller snarare sidoställda under en gemensam styrelse.

Organisationen innebär sålunda i sig själv fröet till slitningar mellan de olika beståndsdelarna, vadan det är att förutse, att endera måste organisationen omgöras, eller också kommer den i praktiken att bestyrka sanningen av föredragande departementschefens ord å sid. 637, beträffande lättheten att åter upplösa flygvapnet i dess tvenne huvuddelar.

Grundläggande för varje flygorganisation bör vara, att den på ett lämpligt sätt förmår fylla sina uppgifter i krig.

Det torde utan vidare vara klart, att under olika krigsfall och i skilda krigslägen behovet av luftstridskrafter vid här och marin, liksom även för mera självständiga operationer, framträder med växlande styrka.

Vid varje flygorganisation av rimlig omfattning komma, med hänsyn till dessa förhållanden, omplaceringar av luftstridskrafterna under pågående krig sålunda ej sällan att bliva av nöden.

En organisation, som stelt uppdelar vapnet i tvenne huvuddelar, den ena för hären, den andra för marinen, kan *enbart på denna grund icke vara riktig*.

Föredragande departementschefen har jämväl här ovan påvisat, att varken med hänsyn till utbildning eller materiel någon avgörande anledning till dylik uppdelning förefinnes.

I själva verket är det nog så, att utbildning av rent flygtekniska skäl i betydande omfattning måste göras ensartad.

Med hänsyn härtill bör sålunda flygförareutbildningen göras ensartad, jagarflygutbildningen göras ensartad och bombflygarutbildningen likaledes göras ensartad.

Endast i fråga om spanarna kan utbildningen i viss mån göras enklare för med marinen samarbetande formationer än för dylika, avsedda för samverkan med hären.

Då emellertid i vissa krigslägen förstärkning av de flygspanarformationer, vilka samarbetat med marinen, sannolikt ofta måste komma till stånd genom detacheringar av dylika formationer, som samarbetat med hären, eller tvärtom, så framträder härav nödvändigheten av gemensam spanarutbildning för alla flygvapnet tillhörande flygformationer.

Särskild specialutbildning för marinens räkning kräves sålunda endast i fråga om torpedformationer.

Övrig detaljutbildning, såsom mekaniker-, kulsprute-, radio- och fotografiutbildning samt väderlekstjänst är fullkomligt likartad, vare sig formationen avser tjänst vid hären eller marinen.

En följdriktig organisation av ett flygvapen med rimlig omfattning måste vara byggd på dessa sakförhållanden och sålunda omfatta: gemensam flygförare- och flygmekanikerutbildning (*flygförar- och flygmekanikerskola*). Av här utbildade flygförare uttagas de lämpligaste till jagarflygutbildning, övriga fördelas till användning vid *spanaravdelningen* samt vid *bomb- och torpedavdelningen*.

Spanarutbildning samt utbildning för bomb- och torpedkastning bör äga rum vid respektive spanar- samt bomb- och torpedformationer.

Beträffande organisationen kan man tänka sig flygväsendet organiserat antingen uti en jagarflygkår och en bomb- och torpedkår eller ock uti två flygkårer, den ena omfattande formationer för flygförar- och flygmekanikerutbildningen samt för jagarutbildningen och den andra omfattande organ för utbildning till spanare samt för handhavande av bomb- och torpedväsendet.

Det detachement av flygväsendet, som Kungl. Maj:t föreslagit att förläggas till Östersund, synas starka skäl tala för att förlägga till Vännäs. Där äger staten vinterbonade byggnader och till flygfält lämpat markområde. Härigenom torde besparingar kunna göras.

Beträffande övriga av Kungl. Maj:t föreslagna flygstationer föreslås ingen ändring. Ej heller synas de här ifrågasatta ändringarna påkalla någon ändring av den kader, som föreslagits av Kungl. Maj:t.

Beträffande flygväsendets ordnande anför föredragande departementschefen vidare å sid. 705.

»Den nuvarande organisationen av arméns och marinens flygväsenden är så bristfällig, att *det synes mig angeläget, att den föreslagna organisationen av flygvapnet snarast kan börja genomföras, på det att för personalutbildning och materialanskaffning nödvändiga åtgärder omedelbart och med planmässighet kunna komma till utförande.*

Härför är det *i första hand* erforderligt, att *flygvapnets ledning kan träda i verksamhet och utarbета förslag till de för vapnets organisation m. m. behövligen bestämmelserna*, vilka det sedermera torde böra tillkomma Kungl. Maj:t att slutligt granska och fastställa.

Då de för flygvapnet erforderliga anslagsmedlen i allmänhet *icke äro avsedda att utgå förrän från och med den 1 juli 1925, torde det bliva nödvändigt att för tids vinnande intill nämnda tidpunkt hava utarbetat preliminära förslag till flygvapnets organisation*. Dessa förslag böra omfatta instruktion för chefen för flygvapnet och flygstyrelsen jämte i övrigt för deras verksamhet erforderliga föreskrifter samt bestämmelser rörande armé- och marinflygarkårernas uppsättande.» (Kursiveringarna äro mina.) I an-

slutning härtill framhålles, att flygvapnets ledning snarast möjligt bör träda i full verksamhet.

Kungl. Maj:t har sålunda förutsatt vissa grundläggande förarbetens utförande före nämnda tidpunkt.

Av sidan 706 framgår emellertid, att flygstyrelsens uppsättande skulle påbörjas först den 1 juli 1925 eller vid samma tidpunkt, då armé- och marinflygkårens uppsättande föreslås att börja.

Det torde vara uppenbart, att den blivande chefen för flygvapnet bör sättas i tillfälle att i samråd med cheferna för general- och marinstaberna i dessa hänseenden själv förbereda organisationen och föreslå erforderliga instruktioner m. m.

På den blivande chefen för flygvapnet och flygstyrelsen vilar sålunda ett betydande arbete, innan vapnets organisation i egentlig mening kan taga sin början.

För att vinna syftet med Kungl. Maj:ts eget förslag synes mig ofrånkomligt, att chefen för luftförsvaret finnes att tillgå redan från den 1 juli innevarande år. Härför kräves ett anslag å 15,000 kronor, motsvarande hans löneförmåner. Den personal i övrigt, som kan erfordras till hans biträde vid organisationens planläggande, finnes redan inom nu bestående organisationer och kan av Kungl. Maj:t ställas till chefens för luftförsvaret förfogande i den omfattning, som kan komma att visa sig behövt. Härför erfordras sålunda inga särskilda medel.

Med stöd av det anförda får jag härmed hemställa,

att riksdagen må besluta att

a) å stat för flygstyrelsen från och med den 1 juli 1924 uppföra 1 generalsperson eller flaggman, chef för luftförsvaret, med avlönning enligt O.7 enligt vederbörligt avlösningsreglemente och härför anvisa ett belopp av 15,000 kronor,

b) organisera flygväsendet för här och marin å en enda kår (regemente) enligt i huvudsak de grunder, som här ovan närmare utvecklats.

Stockholm den 22 februari 1924.

Jöns Pålsson.